

การดำเนินคดีอาญาเสพติด : ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมาย

วิธีพิจารณาความอาญา

ธาศินี เฟ่งเล็งผล¹

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธาศินี วรภัทร²

1 บทนำ

สำหรับในปัจจุบันคดีอาญาเสพติดถือเป็นคดีอาญาที่มีการกระทำความผิดและอยู่ในการพิจารณาคดีของศาลเป็นจำนวนมาก โดยเป็นความผิดที่มีผลกระทบต่อสังคมเป็นวงกว้างรวมและถือว่าเป็นอาชญากรรมที่มีความรุนแรงในระดับประเทศด้วยเช่นกัน เนื่องจากปัญหาเสพติดเป็นบ่อเกิดของการกระทำความผิดอาญาประเภทอื่นด้วย รวมทั้งรูปแบบลักษณะการกระทำความผิดในคดีอาญาเสพติดเริ่มมีรูปแบบการใช้เทคโนโลยีที่มีการพัฒนาไปมากยิ่งขึ้น แม้ว่าทางผู้บังคับใช้กฎหมายต่างๆ ได้พยายามหาวิธีการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอย่างเข้มงวดมากยิ่งขึ้น แต่การกระทำความผิดก็มีได้ลดลงแต่อย่างใด

ต่อมาประเทศไทยจึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ.2550 ขึ้นโดยมีจุดประสงค์เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การสืบสวนสอบสวนโดยใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ และกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น การอุทธรณ์ ฎีกา และอายุความ รวมทั้งกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับชำระค่าปรับตามคำพิพากษา เพื่อให้ศาลพิจารณาพิพากษาและบังคับโทษคดีอาญาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้³ เพื่อใช้บังคับต่างหากจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้บังคับกับคดีอาญาทั่วไป

แต่ปรากฏว่าการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนและส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยมากยิ่งขึ้น โดยผู้บังคับใช้กฎหมายได้นำวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติดมาบังคับใช้กับผู้ต้องหาหรือจำเลยจนหลงลืมเจตนารมณ์ที่แท้จริงในการดำเนินคดีอาญาที่มีวัตถุประสงค์ในการค้นหาความจริงว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้มีผิดหรือบริสุทธิ์ เพื่อลงโทษจำเลยตามความร้ายแรงแห่งความผิดของข้อเท็จจริงตามพยานหลักฐานพิสูจน์ได้ และลักษณะพิเศษเฉพาะตัวของผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคลด้วย แต่การบังคับใช้กฎหมายขณะนี้นักกลับมีการบังคับใช้กฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติดที่เพียงมุ่งหวังให้สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้มากเท่านั้น และเมื่อคดีอาญาเสพติดถือว่าเป็นคดีอาญาประเภทหนึ่ง ผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ยังคงอยู่ภายใต้บทสันนิษฐานของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่า “ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวถือเป็น

¹ นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์มจร มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

² ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยให้ถือว่าบุคคลเหล่านั้นยังคงเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว และหลักการดังกล่าวได้ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศไทยมาโดยตลอด การบังคับใช้กฎหมายอื่น ๆ ที่มีฐานะเป็นกฎหมายลำดับรองลงมา ก็จำเป็นต้องยึดถือหลักการดังกล่าวเพื่อนำมาปฏิบัติต่อผู้ต้องหาและจำเลยเช่นกัน แต่เท่าที่ผ่านมาผู้บังคับใช้กฎหมายกลับละเลยหลักการดังกล่าวไปเสีย

ฉะนั้น เพื่อให้การดำเนินวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติดเป็นไปตามรูปแบบการดำเนินคดีอาญาอย่างแท้จริงและเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการต่อสู้คดีอย่างแท้จริงและยุติธรรม จึงสมควรศึกษารูปแบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐซึ่งเป็นที่มาของรูปแบบกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญาและระบบการพิจารณาคดีของประเทศไทยมาเป็นแนวทางในการศึกษารูปแบบในกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างเป็นธรรม และเพื่อการปรับปรุงวิธีพิจารณาคดี รวมทั้งการกำหนดบทลงโทษให้เป็นตามรูปแบบของระบบกฎหมายซีวิลลอว์และการกำหนดมาตราประกอบการใช้ดุลยพินิจในการลงโทษผู้กระทำความผิดให้ตรงตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมายอาญาด้วยทั้งสิ้น

2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีอาญาโดยรัฐในคดีอาญาเสพติดของประเทศไทยและต่างประเทศ
- 2.2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในคดีอาญาเสพติดในประเทศไทย
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบวิธีการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในคดีอาญาเสพติดของประเทศไทยและต่างประเทศ

3 สมมติฐาน

ภายหลังจากที่ประเทศไทยมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. 2550 เรื่อยมา แต่ปรากฏว่าการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวกลับส่งผลกระทบต่อระบบวิธีพิจารณาคดีอาญาและกระทบสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยเป็นอย่างมาก เพราะระบบวิธีพิจารณาคดีอาญามีได้เป็นไปตามรูปแบบและจุดมุ่งหมายในการดำเนินคดีอย่างแท้จริง กล่าวคือ ตั้งแต่รูปแบบการเริ่มต้นคดีเรื่อยมาจนถึงกระบวนการสอบสวน การสั่งฟ้อง รวมไปถึงจนถึงการพิจารณาและการลงโทษที่ให้ความสำคัญแก่ความรวดเร็วและการยุติคดีมากกว่าการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดให้ได้รับโทษอย่างถูกต้องและเป็นธรรม

การบังคับใช้กฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติดจึงจำเป็นต้องเป็นไปตามวิธีการบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้องตรงตามเจตนารมณ์ที่แท้จริง โดยคำนึงถึงทฤษฎีและระบบกฎหมาย ซึ่งในการศึกษาจำเป็นต้องรูปแบบการดำเนินคดีอาญาในระบบซีวิลลอว์ของประเทศเยอรมันและประเทศฝรั่งเศสที่ใช้รูปแบบของการดำเนินคดีอาญาโดยมาเป็นแนวทางในการศึกษา

เปรียบเทียบ รวมทั้งการนำแนวคิดดังกล่าวมาปรับใช้กับบทกำหนดโทษและการพิจารณาลงโทษตัวผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญมากกว่าการพิจารณาและลงโทษที่ใช้ตามระบบคอมมอนลอว์ดังที่เป็นบังคับใช้ในขณะนี้ ทั้งนี้ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายและการลงโทษมีความเหมาะสมกับลักษณะความผิดพฤติการณ์ในคดีและตัวผู้กระทำความผิดอย่างแท้จริง

4 วิธีการศึกษา

ศึกษาด้วยการวิจัยทางเอกสารทางกฎหมาย อาทิ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 รวมทั้งกฎหมายต่างประเทศ ตำรากฎหมาย บทความทางวิชาการ ข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ความเห็นของนักกฎหมาย เพื่อนำมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบถึงข้อดี ข้อเสีย แนวทางการดำเนินคดีระหว่างกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อนำมาศึกษาและเปรียบเทียบถึงข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในการดำเนินคดี เพื่อทำความเข้าใจในบทสรุปและเสนอแนะแนวทางต่อไป

5 ผลการศึกษา

ภายหลังจากที่มีการบังคับใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้วพบว่า การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวได้กระทบสิทธิต่างๆ ของผู้ต้องหาหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างยิ่ง แม้ว่าเป้าหมายในการบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 นั้น มีความมุ่งประสงค์ให้การดำเนินคดีเป็นไปอย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น โดยกำหนดรูปแบบและการดำเนินคดีที่แตกต่างไปจากที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อาทิ การอำพราง การพิจารณาตีแบบลับหลังจำเลยที่หลบหนี การพิจารณาคดีที่จำเลยให้การรับสารภาพโดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานต่อไป การจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกา เป็นต้น ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวต่างๆ กลับลดทอนสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการดำเนินคดีอาญาเป็นอย่างยิ่ง

ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประกอบกับกฎหมายอาญาอื่น ๆ อาทิ พระราชบัญญัติอาญา พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 อาจแบ่งปัญหาออกเป็นกลุ่ม ๆ ได้ ดังนี้

1) ด้านกฎหมายสารบัญญัติ เช่น การกำหนดฐานความผิดต่างๆ เช่น ผลิต นำเข้า ส่งออก ครอบครองเพื่อจำหน่าย เสพ ผลิต สมคบ เป็นต้น และกำหนดมาตรการบังคับทางอาญาต่างๆ มีโทษ ประหารชีวิต จำคุก ปรับ อายุความในคดีอาญา เป็นต้น

2) ด้านการใช้มาตรการบังคับต่างๆ ก่อนฟ้องคดี เช่น การจับ การค้น การยึดอายัดทรัพย์สิน การเข้าไปในเคหสถานหรือตรวจค้นบุคคลเพื่อค้นหายาเสพติด การพิสูจน์สารเสพติดในร่างกายของบุคคล การบังคับบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด เป็นต้น

3) ด้านการแสวงหาพยานหลักฐานในการกระทำความผิด เช่น การล่อให้กระทำความผิด (Entrapment or Sting Operation) การดักฟัง (Wiretapping) มาตรการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม (Controlled Delivery) มาตรการอำพราง (Undercover) เป็นต้น

4) ด้านการพิจารณาคดียาเสพติดในชั้นศาล เช่น การพิจารณาคดีลับหลังจำเลย การพิพากษาตามคำรับสารภาพของผู้ถูกกล่าวหา เป็นต้น

5) ด้านมาตรการบังคับโทษ เช่น การระวางโทษผู้สมคบกระทำความผิด การกำหนดโทษสำหรับเจ้าพนักงานของรัฐที่กระทำความผิดสูงกว่าบุคคลธรรมดา การบังคับโทษปรับ เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาขอสรุปผลการศึกษาโดยสังเขป ตามสภาพปัญหาและผลกระทบต่างๆ ดังนี้

1) ปัญหาและผลกระทบต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยในการดำเนินคดีชั้นพนักงานสอบสวน

เนื่องจากพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ.2550 เป็นกฎหมายพิเศษที่ให้อำนาจพิเศษแก่ผู้บังคับใช้กฎหมายและพนักงานสอบสวนหลายประการ อาทิ การอำพรางคดี การสืบพยานลับหลังจำเลย การงดสืบพยานในกรณีที่จำเลยรับสารภาพ เป็นต้น ส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกละเลยการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ตั้งแต่การเริ่มต้นคดี การจับกุม เจ้าพนักงานผู้มีสิทธิในการใช้อำนาจจับกุม การสืบสวน การสอบสวน การรวบรวมพยานหลักฐาน เป็นต้น ประกอบกับอำนาจและบทบาทในการดำเนินคดียาเสพติดเป็นของพนักงานสอบสวน ทั้งที่ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินคดีอาญาได้แก่พนักงานอัยการ เพราะถือว่าพนักงานอัยการเป็นตัวแทนของรัฐในการดำเนินคดีและทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยไปในคราวเดียวกันด้วย การดำเนินคดีโดยปราศจากการตรวจสอบและถ่วงดุลย่อมทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยขาดหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการดำเนินคดี จึงสมควรมีระบบการตรวจสอบและถ่วงดุล เพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปเจตนาธรรมของการดำเนินคดีอาญาอย่างแท้จริง

2) ปัญหาและผลกระทบชั้นพนักงานอัยการ

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า เนื่องจากพนักงานอัยการถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นอย่างยิ่ง เพราะพนักงานอัยการถือเป็นตัวแทนของรัฐและทำหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่สังคม และผู้กระทำความผิดไปพร้อมกันด้วย โดยในปัจจุบันนี้สำนักงานอัยการสูงสุดได้จัดตั้งสำนักคดียาเสพติดขึ้นโดยแบ่งส่วนราชการและพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักงานคดียาเสพติด สำนักงานอัยการสูงสุด มีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบการดำเนินคดีทั้งปวงอันเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมาย เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แต่ปรากฏว่าการดำเนินคดียาเสพติดพนักงานอัยการไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการมาตั้งแต่ต้น โดยพนักงานอัยการที่ไม่ได้เข้าร่วมการสอบสวนคดีอาญาเหมือนเช่นในประเทศฝรั่งเศส หรือประเทศเยอรมันแต่อย่างใด ส่งผลให้ในประเทศไทยไม่มีอำนาจในการตรวจสอบหรือถ่วงดุลการบังคับใช้กฎหมายในชั้นพนักงานสอบสวนแต่อย่างใด ทั้งที่การสอบสวนถือเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยมิให้ต้องถูกระทอนกระเทือนจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ และในขณะเดียวกันนั้นการสอบสวนก็ยังคงถือว่าการกระทำแทนรัฐในการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดอันเป็นภัยต่อสังคม แต่เมื่อ

พนักงานมิได้เข้าร่วมการสอบสวนด้วยแล้ว ผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมไม่อาจจะมีหลักประกันใด ๆ ว่าในการสอบสวนนั้นจะเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย

3 ปัญหาและผลกระทบชั้นพิจารณาของศาล

เนื่องจากศาลในฐานะที่เป็นองค์กรที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่จะไม่ถูกล่วงละเมิดจากการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการใช้วิธีการอันมิชอบในการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยรวมทั้งการมีบทบาทในการค้นหาความจริงอย่างจริงจังด้วย โดยนอกจากศาลควรที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาความจริงตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ซึ่งในการดำเนินคดีอาญาเสพติดนั้น ศาลแทบจะไม่มีบทบาทการค้นหาความจริงใด ๆ กล่าวคือ หากจำเลยในคดีอาญาเสพติดให้การรับสารภาพแล้ว ศาลไม่จำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานใด ๆ อีกต่อไป ศาลสามารถลงโทษจำเลยตามหลักเกณฑ์การกำหนดอัตราโทษของศาล หรือ ยึดถือได้ทันทีโดยที่มิได้พิจารณาจากองค์ประกอบในการกระทำความผิด หรือโครงสร้างทางกฎหมายใด รวมทั้งมิได้พิจารณาจากเหตุบรรเทาโทษตามกฎหมายหรือพฤติการณ์การกระทำความผิดของจำเลยด้วย รวมทั้งการจำกัดสิทธิในฎีกาค่าพิพากษาไปยังศาลฎีกาด้วยโดยถือว่าคำพิพากษาในชั้นอุทธรณ์ให้ถือเป็นที่สุด

นอกจากนี้ จากการศึกษาและวิธีการดำเนินคดีอาญาเสพติดของประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมันซึ่งเป็นระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในคดีอาญาเสพติดนั้น มีข้อสรุปดังนี้

1) ประเทศฝรั่งเศส

การดำเนินคดีอาญาเสพติดในประเทศฝรั่งเศสเน้นนโยบายลดอันตรายของการใช้ยาเสพติด (harm reduction) เพื่อลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดีอาญาเสพติด (decriminalization) ของกัญชาลงหากใช้เป็นการส่วนตัว หรือมีใช้การลงโทษน้อยลงแต่เพิ่มการบำบัดมากขึ้น รวมทั้งลดความเสี่ยงในการกระทำความผิดลง และการแพร่ระบาดของเชื้อ HIV ในประเทศฝรั่งเศสจะมีกฎหมายที่บังคับใช้ 4 ฉบับ ได้แก่ : ประมวลกฎหมายกระทรวงสาธารณสุข (Code of Public Health) ประมวลกฎหมายอาญา (Penal Code) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Code of Penal Procedure) และ ประมวลกฎหมายศุลกากร (Code of Customs)

ในประเทศฝรั่งเศสได้นำกฎหมายสาธารณสุขเข้ามาบังคับใช้ร่วมกับประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้การดำเนินคดีเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดและโทษจะควบคู่ไปกับการบำบัดรักษาผู้กระทำความผิดมากกว่าการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยให้พนักงานอัยการและศาลมีบทบาทสำคัญในการนำตัวผู้กระทำความผิดไปบำบัดก่อนการดำเนินคดีทำให้ผู้กระทำความผิดต้องอยู่ในการควบคุมของแพทย์ หรือโรงพยาบาลจนกว่าผู้กระทำความผิดจะได้รับการบำบัดจนครบตามกำหนด เมื่อผู้กระทำความผิดได้รับการบำบัดเรียบร้อยแล้ว ผู้กระทำความผิดก็ไม่จำเป็นต้องโทษทางอาญาแต่อย่างใด หรือในบางความผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด ศาลจะลงโทษด้วยการริบผลกำไรที่ผู้กระทำความผิดได้รับมาจากการกระทำความผิด เป็นต้น ทำให้การดำเนินคดีอาญาเสพติดในประเทศฝรั่งเศสอาจจะถือได้ว่าเป็นการบำบัดรักษาและการลงโทษที่ตรงตามลักษณะการกระทำความผิดอย่าง

แท้จริงก็ได้

2) ประเทศเยอรมัน

ประเทศเยอรมันอยู่ภายใต้การควบคุมในระดับชาติโดย Betaubungsmittelgesetz (BtmG) หรือ กฎหมายว่าด้วยบทบัญญัติสารควบคุม โดย BtmG ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายยาเสพติดที่สำคัญในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดในคดียาเสพติด BtmG ได้ให้อำนาจกับพนักงานอัยการ โดยไม่ต้องได้รับความเห็นชอบจากศาลที่จะไม่ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดที่เล็กน้อยไม่เป็นอันตรายต่อผู้อื่นและไม่กระทบต่อความปลอดภัยของสาธารณะ การลงโทษภาคบังคับขั้นต่ำยังคงอยู่สำหรับการกระทำความผิดที่ศาลพิจารณาว่าร้ายแรง เช่น การลักลอบค้ายาเสพติด หรือการผลิตยาเสพติดในปริมาณที่มาก การขายยาเสพติดให้กับผู้เยาว์ โดยการมียาเสพติดไว้ในครอบครองขณะที่พกอาวุธ และสถานการณ์อื่น ๆ ที่สื่อให้เห็นถึงอันตรายต่อชีวิตและสวัสดิภาพของผู้อื่นอาจทำให้ได้รับโทษอย่างน้อยในขั้นต่ำสุดของโทษภาคบังคับการลงโทษตามกฎหมายยาเสพติดของเยอรมัน BtmG ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของความผิด อาทิ ผู้ใดอายุเกินกว่า 21 ปีจัดหายาเสพติดให้ผู้มีอายุต่ำกว่า 18 ปีหรือมีส่วนร่วมในการผลิตยาเสพติด เป็นต้น

สำหรับความรับผิดทางอาญานั้น กฎหมายยาเสพติดของประเทศเยอรมันกำหนดให้สามารถลดโทษได้หากศาลพบว่าความผิดดังกล่าว “ไม่รุนแรง” ศาลอาจลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดได้ เช่น น้อยกว่า 2 ปี หรือ 5 ปี แต่กรณีซึ่งศาลฎีกาเยอรมันได้เคยมีคำพิพากษาว่า ความผิดที่เข้าข่าย “ไม่ร้ายแรง” นั้น ขึ้นอยู่กับการพิจารณาภาวะแวดล้อมที่แสดงถึงความแตกต่างจากสภาพการณ์ทั่วไปอันทำให้ศาลเห็นได้ว่า การลงโทษที่ใช้ตามปกตินั้นไม่สมเหตุสมผลกรณีความผิดมีความรุนแรง เช่น ในส่วนของการค้ายาเสพติด หากกระทำในลักษณะเป็นอันตรายต่อบุคคลหลายคนที่เป็นเยาวชน หรือมียาเสพติดในปริมาณมาก หรือเป็นกระทำในลักษณะกลุ่มอาชญากรรมหรือกลุ่มแก๊ง เพื่อค้ากำไรหรือก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตผู้อื่น เป็นต้น

6 ข้อเสนอแนะ

1) การกำหนดให้พนักงานอัยการทำหน้าที่ร่วมทำการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนเหมือนเช่นในประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมัน เพื่อให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการตรวจสอบหรือถ่วงดุลการบังคับใช้กฎหมายในชั้นพนักงานสอบสวนโดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อหลักประกันให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับการสอบสวนตามสิทธิที่รองรับไว้ตามประมวลกฎหมายอาญา รวมทั้งทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายอย่างครบถ้วน

2) การกำหนดให้พนักงานอัยการเข้ามามีบทบาทในตรวจสอบพยานหลักฐานที่ได้มาด้วยวิธีการอำพรางคดีเป็นไปโดยชอบและไม่กระทบสิทธิตามกฎหมายด้วย

3) ควรยกเลิกพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ.2550 มาตรา 13 ว่า ในชั้นพิจารณา ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ศาลจะพิพากษาโดยไม่สืบพยานหลักฐานต่อไปก็ได้ เว้นแต่กรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดหรือคดีที่มีข้อหาในความผิดซึ่งจำเลยรับสารภาพนั้น

กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตลอดชีวิตหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น ศาลต้องฟังพยานหลักฐานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง เนื่องจากการไม่เปิดโอกาสให้จำเลยมีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่อันเป็นการขัดต่อหลักสิทธิที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ โดยการนำหลักการพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176 มาบังคับใช้แทน

4) การยกเลิกการลงโทษด้วยการใช้บัญชีอัตราโทษระดับกลาง หรือ เรียกว่ายี่ตอก โดยให้การใช้ดุลยพินิจในการกำหนดโทษเป็นจากการสืบพยานหลักฐานและพยานหลักฐานที่ได้รับจากการพิจารณาคดี โดยศาลใช้ดุลยพินิจซึ่งนำหนักของข้อเท็จจริงในคดีทั้งที่เป็นผลดีและผลร้ายแก่ผู้กระทำผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งมูลเหตุจูงใจและเป้าหมายของผู้กระทำผิดมาพิจารณากำหนดโทษ แม้ว่าในคดีดังกล่าวจำเลยจะให้การรับสารภาพว่าได้กระทำความผิดก็ตาม

5) แก้ไขบทบัญญัติในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณา มาตรา 12 ที่บัญญัติว่า “ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งจำเลยมีทนายความ ถ้าปรากฏว่าจำเลยคนใดตั้งใจไม่มาศาลหรือหลบหนี และมีความจำเป็นเพื่อมิให้พยานหลักฐานสูญหายหรือยากแก่การนำมาสืบในภายหลัง เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควรก็ให้ศาลมีอำนาจสืบพยานหลักฐานลับหลังจำเลย แต่ต้องให้โอกาสทนายความของจำเลยที่จะถามค้านและนำสืบหักล้างพยานหลักฐานนั้นได้” โดยใช้วิธีการดำเนินคดีลับหลังจำเลยในประเทศฝรั่งเศส หรือการดำเนินคดีโดยหลัก Trial in Absentia มาบังคับใช้เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย กล่าวคือ จำเลยได้กระทำความผิดได้หลบหนีการดำเนินคดีไปเพื่อเป็นมาตรการหรือหลักประกันเพื่อให้จำเลยมาปรากฏตัวของจำเลยโดยกำหนดให้มีการประกาศโดยเปิดเผยด้วยการส่งหมายเรียกไปยังท้องถื่นที่อยู่ของจำเลย โดยปิดประกาศไว้ที่เทศบาลและที่ทำการของศาล รวมทั้งได้กำหนดบทลงโทษไว้ ทั้งนี้เพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบถึงการพิจารณาโดยไม่มีตัวจำเลยและเพื่อการเรียกตัวจำเลยมาศาลภายใน 10 วัน หรือการประกาศหนังสือพิมพ์ หากหลังจากนั้นแล้วจำเลยไม่มาปรากฏตัวต่อหน้าศาล หรือไม่อาจมีการส่งหมายได้หัวหน้าศาลอาจอุทธรณ์จำเลยจะมีคำสั่งให้พิจารณาคดีแบบไม่มีตัวจำเลย หรือแบบ Contumacies และภายหลังจากนั้นอีก 10 วัน (รวมเป็น 20 วัน) ศาลก็จะดำเนินคดีแบบไม่มีตัวจำเลยและไม่ถือว่าเป็นดำเนินคดีแบบฝ่าฝืนกฎหมายโดยในส่วนของพิจารณาคดีศาลจะพิพากษาว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดหรือหากศาลพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดจำเลยก็ต้องรับโทษหรืออาจถูกริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของแผ่นดินหรือเสียสิทธิความเป็นพลเมืองได้ทั้งสิ้น ทั้งนี้ การดำเนินคดีดังกล่าวก็ไม่ตัดสิทธิจำเลยในการร้องขอให้มีการพิจารณาคดีขึ้นใหม่ได้

5) การดำเนินคดียาเสพติดในประเทศฝรั่งเศสเน้นนโยบายลดอันตรายของการใช้ยาเสพติด (harm reduction) เพื่อลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติด (decriminalization) เหมือนเช่นในประเทศฝรั่งเศส โดยให้พนักงานอัยการมีบทบาทสำคัญในการเข้ามาดำเนินคดีมากยิ่งขึ้น โดยพนักงานอัยการไม่อาจจำต้องดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้กระทำผิดก็ได้ หากผู้นั้นสามารถแสดงใบรับรองแพทย์ว่าได้รับการบำบัดหรือยินยอมเข้าไปอยู่ในการควบคุมของแพทย์ตั้งแต่ได้กระทำความผิดกฎหมาย อย่างไรก็ตามหากผู้กระทำความผิดไม่สามารถแสดงใบรับรองแพทย์ได้ อัยการอาจสั่งให้ผู้ติดยาเสพติดเข้า

ร่วมโปรแกรมการรักษาการติดยาเสพติดหรือเข้าเข้าไปอยู่ภายใต้การเฝ้าระวังของแพทย์ผู้ทำการรักษา ส่วนความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้ายาเสพติดจะแยกออกจากความผิดเกี่ยวกับการการเสพยาอย่างสิ้นเชิง

6) การดำเนินคดียาเสพติด ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเพียงผู้เสพ โดยมุ่งเน้นที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดที่มีสภาพเป็นอันตรายให้ได้รับการบำบัดรักษาด้วยวิธีการบังคับบำบัดรักษา เพื่อให้ผู้นั้นสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้โดยปกติสุข ด้วยการนำตัวผู้กระทำความผิดกฎหมายในขณะติดยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการพิจารณาโดยศาล ศาลจะพิพากษาลงโทษจำคุก หรือไม่อาจพิพากษาลงโทษก็ได้เพราะไม่สามารถพิสูจน์ความผิดทางอาญาของผู้นั้นได้ศาลจะสั่งให้ส่งตัวผู้นั้นไปควบคุมตัวยังสถานบำบัดผู้ติดยาเสพติดเป็นเวลาไม่เกิน 2 ปีก็ได้เหมือนกระบวนการดำเนินคดีของประเทศเยอรมัน รวมทั้งพนักงานอัยการที่จะสั่งไม่ฟ้องผู้กระทำความผิดในคดีเล็กน้อย หรือไม่เป็นอันตรายแก่ผู้อื่น หรือมีปริมาณยาเสพติดที่อยู่ในความครอบครองสำหรับไว้ใช้เพื่อเสพในปริมาณเล็กน้อย

บรรณานุกรม

- คณิต ฅ นคร . กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา(พิมพ์ครั้งที่ 8 ปรับปรุงใหม่และแก้ไขเพิ่มเติม), กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด (2555)
- น้ำแท้ มีบุญสร้าง . กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบ, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุตรไพศาล 2554,
- อุดม รัฐอมฤต. “การฟ้องคดีอาญา” ในหนังสือรวบรวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 80 ปี ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535
- ดร.อุทัย อาทิตเวช. รวบรวมความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส พิมพ์ครั้งที่ 2 , ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พรีนติ้ง : กรุงเทพมหานคร 2557,
- ธานี วรรภัทร์. การประชุมวิชาการ เนื่องในโอกาสครบรอบ 9 ปี สู่นโยบายยาเสพติดที่มีมนุษยธรรม (Toeards Humane Drug Policy) โครงการกำลังใจในพระราชดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา
- Rossner D. (1999). “Mediation as a Basic Element of Crime Control : Theoretical and Empirical Comments.” Buffalo Criminal Law Review, vol 3.
- Stephen A. Saltzburg, American Criminal Procedure : Cases and Commentary, 3rd ed. (New York: West Publishing, 1988
- รศ.ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธ์. งานวิจัยทางกฎหมาย การศึกษากฎหมายยาเสพติดในต่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะกรณีประเทศญี่ปุ่น ฝรั่งเศส สวิสเซอร์แลนด์ เยอรมัน โปรตุเกส อังกฤษและสหรัฐอเมริกา, จัดพิมพ์และเผยแพร่โดยสำนักกิจการในพระตำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรมพิมพ์ครั้งที่ 1 : สิงหาคม 2556

สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. รายงานวิจัย เรื่อง การใช้ดุลยพินิจในการกำหนดโทษ, กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา
สำนักวิชาการศาลยุติธรรม(สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์) สำนักงานศาลยุติธรรม 2548